

60 רבי שמעון אומר, לא היה שם - [במקדש] מדת הין, וכי מה היה
 61 הין משמש. שואלת הגמרא: שפיר קאמר להו רבי שמעון לרבנן -
 62 יפה אמר להם רבי שמעון לחכמים שלא היה צורך במדת הין בבית
 63 המקדש. מיישבת הגמרא: ורבנן משיבים לו, היה הין העבד משה
 64 לשמן המשיחה - היה מדת הין שעשה משה לצורך מדינת שמן
 65 המשחה ושבו משחו את המשכן וכליו ואת אהרן ובניו, דכתיב (שמות
 66 לד) וישמן וית הין. ובכך נחלקו, מר - [רבי שמעון] סבר, בין
 67 דמדת הין לדורות לא היה צריך, לפי שעה הוא העבדיה ואינו
 68 נעשה רק לשעתו ונגנו. וארדה - [חכמים סוברים], בין דהיה הנה
 69 - כיון שהיה בימי משה הניחוהו כמות שהוא ולא נטלוהו משם.
 70 הגמרא ממשיכה לבאר את דברי רבי שמעון בברייתא: אמר מר
 71 בברייתא לעיל, רבי שמעון אומר לא היה שם הין וכו', ואת מי
 72 אביא תתהו. שואלת הגמרא: לא סניא דלא מעייל - וכי לא די
 73 אם לא יביא מדה אחרת תחת הין, ומה צורך יש בהשלמת שבע
 74 מדות. משיבה הגמרא: כדאמר רבינא, גמירי - למדנו הלכה למשה
 75 מסיני, שתי משיכות צביבור - בקרבנות ציבור לא היתה סמיכה
 76 אלא בשתי קרבנות, הקא נמי גמירי דשבע מדות של לה היו
 77 במקדש - כמו כן כאן למדו הלכה למשה מסיני שצריכים להיות
 78 שבע מדות במקדש.
 79 שנינו במשנה: רבי אלעזר רבבי צדוק אומר, שנתות היו בהין.
 80 שואלת הגמרא: ולית ליה שבע מדות - וכי רבי אלעזר אינו סובר
 81 את ההלכה למשה מסיני שהיו שבע כלי מדה במקדש. משיבה
 82 הגמרא: לית ליה - אכן הוא סובר שלא נתקבלה הלכה בענין זה.
 83 ואי בעית אימא - אם רצונך אומר שאף הוא קיבל הלכה זו, אך
 84 מפרש מאי הכוונה שבע מדות, שהיו שבע סימני מדידות, אולם
 85 אפשר שכולם יהיו בכלי אחד.

משנה

86 המשנה מבארת מה היו משמשות שבע המדות שנוכרו במשנה
 87 הקודמת: מדת רביעית לוג מה היתה משמשת, למדוד רביעית מים
 88 למצורע, שנאמר במצורע המיטהר (ויקרא ד) וישחט את הצפור
 89 האחת אל כלי חרס על מים חיים, ודרשו חכמים (סוטה טו) למים שדם
 90 הצפור ניכר בהם, ושיעורוהו רביעית הלוג. וכן למדוד רביעית שמן
 91 לנייר - לחלות ורקיקים שמביא הנזיר ביום השלמת נזרו, כנאמר
 92 (במדבר טו) ויסל מצות סלת חלת בלולת בשמן ורקיקי מצות משקים
 93 בשמן ומנחתם ונספיהם. חצי לוג מה היה משמש, למדוד חצי לוג
 94 מים להשקאת הסוטה, שהיו מוחקים בתוכם את מגילתה. וכן
 95 למדוד חצי לוג שמן לתורה - לשלשת מיני המצה שבתורה (חלות
 96 רקיקין ורוביה כמבואר להלן (טו)). ובלוג היה מודד לכל המנחות,
 97 שכל עשרון סולת שמביאים למנחות טעון לוג שמן. ואפילו מנחה
 98 של ששים עשרון, כגון שנבד ששים עשרונים סולת, נותן לה ששים
 99 לוג שמן, לוג כנגד עשרון. רבי אלעזר בן עקיבא אומר, אפילו מנחה
 100 בקרבן מצורע עני (ויקרא ד כא) וילקח כבש אחד אשם וגו' ועשרון סולת
 101 אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן, ודרשו מהתניות 'למנחה ולוג
 102 שמן' שכל מנחה שהיא, אינה טעונה אלא לוג שמן. מדת ששה לוגין
 103 שמן דהיינו חצי הדין, היתה משמשת למנחת נסכיו של פך שהיתה
 104 באה עם חצי הדין שמן, ומדת ארבעה לוגין דהיינו שלישית הדין
 105 היתה משמשת למנחת נסכי אל הבאה עם שליש הדין, ושלישה
 106 לוגין דהיינו רביעית הדין משמשת למנחת נסכי כבש. מוסיפה
 107 המשנה: שלשה לוגין ומחצה שמן היו נצרכים להלקת המנחה
 108 בבית המקדש, חצי לוג לכל נר משבעת הנרות, והוא היעור
 109 שיהיה בהם כדי לדלוק כל הלילה, גם בלילות טבת הארוכים. והיו
 110 מודדים אותם במדת חצי הלוג.

נמרא

111 ותיב - [ישב] רבי וקא קשיא ליה, מדת רביעית למה נמשחה בשמן
 112 המשחה במקדש, אי בשביל למדוד בה רביעית מים למצורע

1 את מי אביא תתהו - איזה מדה אפרש שהיתה במקדש במקום
 2 מדת הדין להשלים לשבע המדות שהיו שם, אלא מדה תיחדה של
 3 לוג ומחצה היתה שם, שבו היה מודד שמן לחיבתי בהן גדול, לוג
 4 ומחצה כפקד לוג ומחצה בין הערפים. אמרו לו חכמים, הלא מדה
 5 של חצי לוג היתה שם - במקדש ואפשר לשער את הלוג ומחצה
 6 במדת חצי הלוג, שלשה חצאי לוג בבוקר ושלושה בערב, ומדוע
 7 היוצרו לתקן לכך מדה מיוחדת. אמר להם רבי שמעון, אף
 8 לדבריכם יקשה, [חצי לוג] ולוג לא יעשה במקדש, שהרי מדת
 9 רביעית היתה שם, ואפשר לשער אותם פרביעית, שימדוד פעמיים
 10 לחצי לוג, וארבע פעמים ללוג, אלא מזה שהתקינו מדות אלו על
 11 כרחו לומר, זה הכלל היה נהוג במקדש, כלי שמשמש למדה זו,
 12 אינו משמש למדוד בו מדה אחרת, ולכך היה נצרך במקדש גם
 13 מדות חצי לוג ולוג וגם מדת לוג ומחצה.

(רבי אלעזר רבבי צדוק אומר שנתות היו בהין וכו').

14 שנינו בברייתא בענין מדות הלח שהיו במקדש, שרבי יהודה מנאם
 15 מלמטה למעלה, ורבי מאיר מנאם מלמעלה למטה. מבארת הגמרא:
 16 מאי איבא - איזה חילוק יש בין רבי מאיר לרבי יהודה. אמר רבי
 17 יוחנן, בירוצי מדות איבא בנייהו - יש חילוק ביניהם בדין מה
 18 שנשפך מן הכלי על דפנותיו מבחוץ כשממלאים אותו במדה גדושה
 19 הנקרא בירוצים, למאן דאמר - רבי יהודה שמנה את המדות
 20 מלמטה למעלה, קפבר בירוצי המדות נתקדשו - אף אותו גודש
 21 הנשפך שנוסף על המדה הרי הוא בכלל הקדושה של המדה,
 22 ורביעית יהיב ליה רחמנא למשה - וכאשר לימד ה' את משה
 23 שיעורי התורה, נתן לו שיעור רביעית לוג ושהיא המדה הקטנה
 24 שבכולם ואמר ליה שער את שאר המדות לפי מדת הרביעית, עשה
 25 מדת חצי לוג על ידי שתמדוד לתוכה שתי רביעיות, ומדת לוג על ידי
 26 שני חצאי לוג, וכן הלאה עד הדין, והטעם שהורהו להתחיל במדה
 27 הקטנה, דקא ציילי להו בירוצין - כדי שיעלו ויצטרפו גם הברוצין
 28 למדות, שכן הדרך כשאדם שופך מכלי קטן לכלי גדול הוא שופך
 29 במהרה, ונשפכים גם הברוצים לכלי הגדול. ומשום כך התחיל רבי
 30 יהודה למנות משיעור רביעית שהוא תחילה לכל המדות. ולמאן
 31 דאמר - רבי מאיר שמנה את המדות מלמעלה למטה, קפבר בירוצי
 32 מדות לא נתקדשו, והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער
 33 בהא - הקב"ה נתן למשה את מדת הדין ואמר לו שער את שאר
 34 המדות לפי מדה זו, כלומר עשה את מדת חצי הדין על ידי שתשפוך
 35 מחצית הכלי הגדול של הדין לכלי קטן המחזיק מחציתו, וכן יעשה
 36 בשאר המדות שלמטה מן, והטעם שהורהו לשער את המדות
 37 ממדת הדין, דקא נפקי בירוצין - כדי שיצאו הברוצין ולא יכללו
 38 במדות, מפני שבשואדם שופך מכלי גדול לקטן שפיתו נעשית לאט
 39 ובנחת, ועד שהוא שווה בשפיכה נופלים הברוצין לארץ, ומשום כך
 40 התחיל רבי מאיר למנות משיעור הדין שהוא תחילה לכל המדות.
 41 הגמרא מביאה ביאור נוסף במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה: אבי
 42 אמר, דכולי עלמא - בין רבי מאיר ובין רבי יהודה בדין בירוצי
 43 המדות איבא למימר - אפשר לומר שסוברים שנתקדשו, ואיבא
 44 למימר שסוברים לא נתקדשו, והבא ב'מלאים' קא מיפלגי - וכאן
 45 נחלקו במה שנאמר בתורה בקרבן הנשיאים (במדבר טז) שנייהם
 46 מלאים סולת, מאן דאמר - רבי מאיר שמנה מלמעלה למטה קא
 47 סבר מה שאמרה התורה 'מלאים' היינו שלא יחסר ושלל ויתיר
 48 בשיעור הסולת, וכן הדין בשאר מדות הלח לא יחסר ולא יותיר,
 49 ולכך הראה הקב"ה למשה מדת הדין כדי שימדוד המדות שלמטה
 50 ממנה בצמצום, שכשהוא שופך מהדין לשני חצאי הדין הרי הוא מודד
 51 בצמצום ואינו מוותר, ומאן דאמר - ורבי יהודה שמנה מלמטה
 52 למעלה מפרש, 'מלאים' הואמור בתורה היינו שלא יחסר, אבל אם
 53 יותיר מלאים קרינא ביה, שכשמודד שתי רביעיות ומצרפם למדת
 54 חצי לוג, לעולם יש בהם יותר ממה שיש בחצי לוג כשמודדו בפני
 55 עצמו, כי בכל מדידה צריך להוסיף מעט שמא החסיר, נמצא
 56 כשמודד שתי רביעיות יש שתי תוספות, וכשמודד חצי לוג במדידה
 57 אחת יש רק תוספת אחת.

הגמרא ממשיכה לבאר את דברי הברייתא: אמר מר בברייתא לעיל,

1 ולזוקפם בשעת ההדלקה. מבארת הגמרא: **קָבַר רב ששת בי קְתִיב**
 2 **'כָּבַר' ו'מְקִשָּׁה' אֲמַנְוָה וְנִרְוִיתָה כְּתִיב** – מה שנאמר על המנורה
 3 (שמות כה לו) **'כָּבַר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ**, ושיהא כל העשוי מהכבר
 4 חתיכה אחת, כמו שנאמר (שם כה לא) **'מְקִשָּׁה תִּיעֲשֶׂה הַמְּנֹרָה**, הרי זה
 5 כולל גם את הנרות שהם מקום הנחת השמן, ו**כִּיּוֹן דְּמִיבְעִינָא הַמְּבָה**,
 6 **אי לאו דְּפָרְקִים הָיוּ לא הָיוּ מְפִיבְיָא לֵיהּ** – ומאחר שצריכה
 7 הטבה, לולי שהיו הקנים נכפפים לא היה יכול להטיבה.
 8 הגמרא מקשה על רב ששת: **מִיִּתְיָב, שִׁנְיָו בְּבֵרִיתָא בִּיצֵר עוֹשֶׂה**
 9 **כְּבָא להִיטִיב את הנרות, מְסַלְקָן את הנרות מהמנורה, וּמְנִיחִין**
 10 **בְּאוֹתָהּ** – במקדש, וּמְקַנְחִין בְּסַפְּחוֹ וּמוֹחִירִין לַמְּנֹרָה, וְנִתְּנָן בְּהֵן שְׁמֹן
 11 וּמְדַלְקִין, הרי מפורש בברייתא שלא היו הנרות מקשה אחת עם
 12 המנורה, ושלא כדברי רב ששת. מתרצת הגמרא: **הוּא דְּאָמַר בִּי**
 13 **הָאֵי תַנָּא** – רב ששת סובר כתנא המובא בברייתא להלן. **דְּתַנָּא**
 14 **בְּבֵרִיתָא, חֲכָמִים אוֹמְרִים, לא היו מְוִיזִין אוֹתָהּ** –[את הנר]
 15 **מְמַקְוָמָה** – מן המנורה בשעת ההטבה, לפי שהיתה מקשה אחת עם
 16 המנורה.
 17 מקשה הגמרא: אדרבה מלשון הברייתא שנקטה 'לא היו מְוִיזִין'
 18 **מְכַלְל דְּאִיבְעִינָא לֵיהּ לאוּוֹנָה מִצֵּי מְוִיז לָהּ** – משמע שאם היו רוצים
 19 להזיזה היו יכולים, הרי מוכח מכאן שלא היתה מקשה אחת. מתרצת
 20 הגמרא: **אָלָא אֵימָא** – אלא רב ששת גורס בברייתא כן, חכמים
 21 אומרם **לא היתה הנר זזה מְמַקְוָמָה**, לפי שהיתה מקשה אחת עם
 22 המנורה. מבארת הגמרא: **וּמֵאֵין חֲכָמִים הַזְכֵּרִים בְּבֵרִיתָא, רַבִּי**
 23 **אֱלֶעָזָר [בְּרַבִּי צְדוֹק] הוּא, דְּתַנָּא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק**
 24 **אוֹמֵר, כְּמִין מַס שֶׁל זָהָב הָיָה לָהּ עַל גְּבֵה שֶׁל כָּל נֵר שֶׁבְּמִנְוָה,**
 25 **שהיה הנר עשוי כמין ספינה שבמקום נתינת הפתילה היה הולך**
 26 **וּמִיִּצֵר, והטס היה מכסה את רובו של נר, עד מקום הפתילה. בְּשָׂהוּא**
 27 **מְטִיבָה דוֹחֵקוּ את הטס בְּלַפִּי פִּיָּהּ** – כלפי צידו הצר של הנר
 28 שהפתילה מונחת שם, כדי שיתגלה צידו הרחב וישפך השמן יפה
 29 כשמכופף את הנר כלפי מטה. **וּבְשָׂהוּא נִתְּנָן בְּהּ שְׁמֹן, וְזוֹקֵף את הנר**
 30 **וְדוֹחֵקוּ את הטס חזרה בְּלַפִּי רֵאשֵׁה שֶׁל הנר, שיכסה את צידו**
 31 **הרחב, והטס היה מנוקב באמצעו ודרך הנקב היה יוצק שמן למנורה.**
 32 **מבארת הגמרא: וּבְכַלּוֹנָתָא דְּתַנָּא** – רב ששת והתנא בברייתא
 33 שנחלקו אם היו מסלקים את הנרות מהמנורה לצורך ההטבה או לא,
 34 טעמם תלוי במחלוקת התנאים בברייתא להלן. **דְּתַנָּא בְּבֵרִיתָא,**
 35 **מְנֹרָה וְנִרְוִיתָה** – ומקום הנחת השמן, **בְּאוֹת מִן הַכָּבֵר זָהָב**
 36 **שֶׁנַּעֲשֶׂתָה מִמֶּנּוּ הַמְּנֹרָה ועליהם נאמר (שמות כה לו) 'מְקִשָּׁה אֶחָד', וְאֵין**
 37 **מְלַקְחִיהּ וּמַחְתוּתִיהּ מִן הַכָּבֵר, אלא הם נעשו מהדב אחר, וכשיטה**
 38 **זו סבר רב ששת שהנרות והמנורה היו מקשה אחת, ולכן אמר**
 39 **שהיתה עשויה פרקים כדי שיוכלו להטיבה במקומה. רַבִּי נְחֻמִּי**
 40 **אוֹמֵר, מְנֹרָה בְּלִבָּד הִיְתָה בְּפָאָה מִן הַכָּבֵר, וְלא נִרְוִיתָה וּמְלַקְחִיהּ**
 41 **וּמַחְתוּתִיהּ בְּאוֹת מִן הַכָּבֵר, וּנְמַצָּא שהמנורה והנרות לא היו מקשה**
 42 **אחת, ואף הברייתא לעיל שאמרה שסילקו את הנרות מן המנורה**
 43 **בשעת הטבה סוברת כרבי נחמיה.**
 44 מוסיפה הגמרא לבאר: **בְּמֵאֵין קָא מִפְּלַגֵּי תַנָּאִים אֵלּוּ, בְּהָאֵי קְרָא,**
 45 **דְּתַנָּא, נִאֲמַר בְּמִנְוָה (שמות כה לו) 'כָּבַר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ,**
 46 **לְמַדְנֵוּ לְמְנֹרָה שְׂפָאָה מִן הַכָּבֵר, מִנֵּין לְרַבּוֹת נִרְוִיתָה שאף הם באו**
 47 **מִן הַכָּבֵר, תְּלַמּוּד לְזִמְרָה בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק 'אֵת כָּל הַתְּלִיִּים הָאֵלֶּה,**
 48 **יָכוֹל שְׂאֵנִי מְרַבָּה אֵף מְלַקְחִיהּ וּמַחְתוּתִיהּ, תְּלַמּוּד לְזִמְרָה 'כָּבַר זָהָב**
 49 **טָהוֹר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ', אוֹתָהּ' ולא את מְלַקְחִיהּ וּמַחְתוּתִיהּ, אבל הנרות**
 50 **הרי הם חלק מהמנורה, דְּבַרִּי רַבִּי נְחֻמִּי. קודם שמביאה הגמרא**
 51 **את השיטה השניה בברייתא מקשה על שיטה זו: קְשִׁינָא דְּרַבִּי נְחֻמִּי**
 52 **אֲדַרְבֵּי נְחֻמִּי? קשה סתירה מדברי רבי נחמיה כאן שהנרות היו**
 53 **בכלל הכבר, על דבריו בברייתא לעיל שהנרות לא באו מהכבר.**
 54 **מתרצת הגמרא: תַּרְיָ תַנָּאֵי וְאֵלִיבָא דְּרַבִּי נְחֻמִּי** – שני תנאים
 55 **נחלקו בדעת רבי נחמיה. מְמַשִּׁיבָה הַבְּרִיתָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְיָהָ**
 56 **חוֹלֵק עַל רַבִּי נְחֻמִּי וְאוֹמֵר, מְנֹרָה בְּלִבָּד בְּפָאָה מִן הַכָּבֵר, וְאֵין**
 57 **מְלַקְחִיהּ וּמַחְתוּתִיהּ וְנִרְוִיתָה בְּפָאָה מִן הַכָּבֵר. מבאר רבי יהושע את**
 58 **הפסוק שהביא רבי נחמיה באופן אחר, וְאֵלָּא מָה אֵנִי מְקַיֵּים מֵה**

1 **חִיּוּן הוּא** – הלא טהרתו נעשית מחוץ למחנה ואין צריך לקדש את
 2 המים שמיטהר בהם בכלי שרת. **וְאֵי נְוִיר** – אם משום רביעית השמן
 3 של לחמי נזיר, שנצרך למודו בכלי שרת כדי שיתקדש ויקדש את
 4 הלחם שהיה בולל עמו, גם משום כך אין זה נצרך, שהרי **לָהֶם נְוִיר**
 5 **בְּשִׁחִיטַת אֵיל הוּא דְּקָרִישׁ וּמָה צָרִיךְ לְשַׁמֵּן שִׁיקְדוּ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי**
 6 **חִיּוּא לְרַבִּי, הוֹצַרְכוּ לְקֹדֶשָׁה מִפְּנֵי שְׂבָה הָיָה מוֹדֵר לְחִיבֵי בְּהֵן**
 7 **גְּדוּל, שהיה בהם שלשה לוגים שמן לשתיים עשרה חלות, וצריך**
 8 **לחלקם רְבִיעִית שְׁמֹן לְכָל חֵלֶה וְחֵלֶה, וּבזֶה הוֹצַרְכוּ לְשַׁמֵּן שִׁיקְדוּן**
 9 **כִּיּוֹן שאין דבר אחר שיקדשם. קָרִי עֲלֵיהּ** – קרא רבי על רבי חייא את
 10 **הפסוק (שופטים מו יא) 'מֵאֲרִיץ מְרַחֵק אִישׁ עֵצָתוֹ', כלומר, רבי חייא עלה**
 11 **מבבל לארץ ישראל להיות לי לעצה ולהביני טעם דין זה.**
 12 **שנינו במשנה: חִצֵּי לֹג מָה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ, למדוד חצי לוג מים לסוטה,**
 13 **וחצי לוג שמן לתודה. שואלת הגמרא: יְתִיב רַבִּי וְקָא קְשִׁינָא לֵיהּ,**
 14 **כלי מדה של חצי לוג למה נמשח בשמן המשחה להתקדש, אֵי**
 15 **סוֹבָה** – אם לצורך קידוש המים של השקיית סוטה שהיו מודדים בו,
 16 **וְכִי חוֹלֵין הוּא דְּצָרִיכֵי לְקֹדֶשִׁי** – שצריך לקדשו בכלי, הרי וְלִקַּח
 17 **הַבְּהֵן מֵיִם קְדוּשִׁים בְּכָלֵי הָרִסִּי כְּתִיב** (במדבר ה יז), ולמדו מכך בספרי
 18 (במדבר פ"ג) שנתקדשו מים אלו בכיור. **אֵי תוֹרָה** – ואם כדי לקדש את
 19 השמן הנבלל בלחמי תורה, שיתקדש הלחם על ידו, אף לזה אין
 20 צורך, שהרי **לְחָמֵי תוֹרָה בְּשִׁחִיטַת תוֹרָה הוּא דְּקָרִישׁ ואינם צריכים**
 21 **לשמן שיקדשם. משיבה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי לְרַבִּי**
 22 **אביו, היו צריכים לקדשו משום שְׂבָה הָיָה מְחַלֵּק חִצֵּי לֹג שְׁמֹן לְכָל**
 23 **נֵר וְנֵר שבנרות המנורה. אָמַר לוֹ רַבִּי לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵי, נֵר יִשְׂרָאֵל**
 24 **– מאיר עיני החכמים אתה, כָּךְ הָיָה כְּדַבְרִיךְ, שהוצרכו לקדשו**
 25 **לצורך המנורה.**
 26 **אגב שהזכירה מדת השמן בנרות המנורה, ממשיכה הגמרא לדון**
 27 **בהלכות המנורה: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי, נֵר שבמנורה שְׂכַבְתָּהּ**
 28 **קודם שהאיר היום, נִדְרִישֵׁן הַשְּׁמֹן נִדְרִישֵׁנָה הַתְּתִילָה** – כשם
 29 **שהפתילה נעשתה דשן, שהיא כבר מזורבת ואינה ראויה ראויה**
 30 **להדלקה, כך גם השמן שנשאר בנר נעשה כדשן ונפסל לשמוש.**
 31 **בִּיצֵר עוֹשֶׂה, מְטִיבָה** – מנקה את הנר שכבה, דהיינו מסיר ממנו את
 32 **הפתילה ואת השמן, וְנִתְּנָן בְּהּ שְׁמֹן אַחַר, וּמְדַלְקָה.**
 33 **מבארת הגמרא כמה שמן צריך ליתן במנורה שכבתה: יְתִיב רַבִּי**
 34 **זְרִיקָא וְקָא מִיבְעִינָא לֵיהּ** – ישב רבי זריקא ונסתפק, **בְּשָׂהוּא נִתְּנָן בְּהּ**
 35 **שְׁמֹן, כמה שמן נותן, האם בְּמִדָּה רֵאשׁוּנָה, דהיינו חצי לוג, כמו**
 36 **שנתן בה כשהדליקה בתחילת הלילה, או כְּמֹן שְׂחֻקָּהָ, כמות**
 37 **השמן שחסר במה שהשליך מהנר. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, פְּשִׁיטָא**
 38 **דְּכַמְדָּה רֵאשׁוּנָה נותן, דָּאֵי פָּמָה שְׂחֻקָּהָ מְנָא יְדַעִינָן מֵאֵי חִסֵּר** –
 39 **כיצד נדע כמה חיסר. וְכִי תֵימָא דְּמַשְׁעָר לֵיהּ** – ואם תאמר שישער
 40 **אותו, דהיינו קודם שישליכנו יתנו בכלי מדה, אָם כֵּן יִקְרָה מִדּוּעַ**
 41 **שנינו במשנה לעיל (פ"ט) 'שְׂבָע מִדּוֹת שֶׁל לַח הוּוּ בַמְּקֹדֶשׁ' הלא**
 42 **לדברך נְפִישׁ לָהּ מִדּוֹת טוֹבָא** – היו הרבה יותר כלי מדידות, שהרי
 43 **אין החסרון קבוע, שפעם יחסר כך ופעם כך, ולכל מדת חסרון יצטרך**
 44 **כלי מדה בפני עצמו. מאחר ששמע רבי זריקא תשובה זו, קָרִי עֲלֵיהּ**
 45 **– קרא על רבי ירמיה את הפסוק (תהלים מה ה) 'וְהִדְרֵךְ צֶלַח רַבֵּב עַל**
 46 **דְּבַר אֱמֶת וְעִנְיָה צְדָק', כלומר, הדרו והצלחתו של תלמיד חכם הוא**
 47 **שרוכב על דבר אמתה של תורה להורות על פיה כדת וכוהוגן**
 48 **ולתהנהג בענוות צדק, ושיבח בכך את רבי ירמיה שהגיע למעלה זו**
 49 **שהשיבו דבר אמת. הגמרא מביאה ראייה לדברי רבי ירמיה: אֵיתְמַר**
 50 **נְמִי – כך גם נאמר בבית המדרש, אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,**
 51 **וְאָמְרֵי לָהּ אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ אָמַר רַבִּי תַנָּיִן אָמַר רַבִּי, נֵר שְׂכַבְתָּהּ,**
 52 **נִדְרִישֵׁן הַשְּׁמֹן נִדְרִישֵׁנָה הַתְּתִילָה, בִּיצֵר עוֹשֶׂה, מְטִיבָה וְנִתְּנָן בְּהּ שְׁמֹן**
 53 **בְּמִדָּה רֵאשׁוּנָה' וּמְדַלְקָה, כלומר רבי יוחנן או רבי פירשו דבריהם**
 54 **כמו שאמר רבי ירמיה.**
 55 **הגמרא ממשיכה לדון בענין המנורה שבמקדש: אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיָּה**
 56 **דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב שְׁשֵׁתִי, נֵר שְׂבַמְקָדֶשׁ שֶׁל פְּרָקִים הוּוּ – קני**
 57 **המנורה שבהם קבועים הנרות, היו דקים ונכפפים כאילו עשויים**
 58 **מכמה חוליות, כדי שיוכל להטותם ולנקות את הנרות בשעת ההטבה**

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פא

בין זמן הזה לזמן המקדש, ורק אם יש סכנה אין כופין את שניהם".

ואכן ב'יורה דעה' (ס"ו, רס, פד) כתב המחבר: "עבד שאמר לעלות לארץ ישראל כופין את רבו לעלות עמו או ימכור אותו למי שיעלהו שם... ודין זה בכל זמן, אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים". ומקורו ברמב"ם (הל' עבדים פ"ח ה"ט), זאת ועוד:

ה'שואל ומשיב' מוסיף להוכיח שלדעת הרמב"ם אין הברל בין זמן הבית לזמן הזה מכך שכאן, בהלכות אישות, לא חילק הרמב"ם בין זמן הזה לזמן שבית המקדש היה קיים, ואם כן משמע שבשניהם כופין לעלות. ואם כן, כיוון שהרמ"א לא השיג על המחבר משמע שגם הוא סובר כמותו.

ובשולחן ערוך (אהע"ז ס"י ע"ה, ה) כתב (לדעה אחת) שכופים לעלות לארץ ישראל רק כשאפשר לבצע את העליה מבלי להסתכן. "הלכך מסוף המערב עד נוא אמון אין כופין לעלות, ומנוא אמון ולמעלה כופין לעלות דרך יבש, וגם דרך ים בימות החמה, אם אין שם ליסטים". ואמנם בהגהותיו על הטור הביא הרמ"א (בדרכי משה שם ס"ק 1) את שיטת רבנו חיים שבזמן הזה אין מצוה לדור בארץ ישראל, אבל בהגהותיו על השולחן ערוך לא הביא דעה זו.

וכתב על זה ה'שואל ומשיב' (ח"א ס"ו קנא): "זה שהרמ"א לא הגיה (באהע"ז שם) לחלק בין הזמן הזה לזמן שבית המקדש היה קיים, [הוא] משום שגם כאן פסק כרמב"ם. ודברי הבית שמואל [כאן] שכתב: עיין במדרכי וברא"ש שבזמן הזה אין כופין אותה אלא אותו, הוא תמוה... דאנן קיימא לן כהרמב"ם, ואין חילוק

שבת קודש ט' סיון ה'תשע"א

מתי מותר לדחות נישואין?

בתורה לאחר את נישואיו (קובץ הערות יבמות, הוספות א). ואדמו"ר הזקן סלל דרך חדשה בענין זה.

לימוד תורה שבעל פה יש בו שני חלקים: א. ידיעת התורה. ב. פלפול ועיון. החלק העיקרי הוא הלימוד לצורך ידיעת התורה, דהיינו "כל ההלכות בטעמיהן בקצרה". בנוסף לכך, צריך ללמוד כדי להבין דבר מתוך דבר, וזאת "על ידי עיון ופלפול בעמקי ההלכות".

הלימוד בדרך עיון ופלפול הוא בלתי מוגבל, בבחינת "ארוכה מארץ מידה", ומכיוון שכך "אין לו ליבטל ממצות עשה המוטלת עליו, שבביל לימוד שאין לו קץ וסוף". מה שאין כן הלימוד העיקרי, ידיעת ההלכות, חז"ל קבעו לו זמן קצוב, "חמש שנים משנה, חמש שנים תלמוד" (אבות ה, כב), ועל כן "אין ידיעת התורה נדחית מפני מצוה זו דפרו ורבו, אף שאי אפשר לעשות על ידי אחרים" (שו"ע אדמוה"ז הל' ת"ת ג, א, ובק"א שם).

הלכות אישות פרק ט"ו, הלכה ב: הַאִישׁ מְצַוָּה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה... וְאִם הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה... תָּרִי זֶה מִתֵּר לְהִתְאַחֵר; שֶׁהָעוֹסֵק בַּמְצַוָּה פְּטוּר מִן הַמְצַוָּה.

הלכה זו - שעוסק במצוה פטור מן המצוה - לא נאמרה לכאורה לענין תלמוד תורה, שהרי גמרא מפורשת היא, לענין מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, אומרים לאדם "תבטל תלמוד תורה ועסוק במצוה" (מ"ק ט, י, וברש"י שם). מדוע אם כן, נדחית מצוות פריה ורביה - שאין יכולים לעשותה על ידי אחרים - מפני תלמוד תורה?

מסביר הגר"א וסרמן, שיש להבדיל ביו ביטול המצוה לאיחורה: אם העיסוק בלימוד תורה יביא לביטול המצוה לגמרי, עליו לקיים את המצוה, אך אם ביטול המצוה הוא באופן זמני ואחר כך יוכל להשלים ולקיימה - אין לבטל תורה, שהרי המצוה תתבצע בסופו של דבר. ולכן התיר הרמב"ם לעוסק

המשך ביאור למסכת מנחות ליום ראשון עמ' ב

1 שנאמר בפסוק (שם) 'כִּכְרָךְ וְהָב טְהוֹר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ אֵת כָּל הַכֵּלִים
2 הָאֵלֶּה', שממנו למד רבי נחמיה שגם הנרות נעשו מהככר. בא
3 הפסוק ללמד שֶׁהָיוּ כֵּלִים שֶׁל וְהָב, כלומר אף את שאר הכלים
4 יעשה מזהב אבל לא מזהב הככר.
5 מקשה הגמרא: וְהָב בְּהַדְרֵא כְּתִיב בּוֹ - אם להשמיענו שהיו של זהב
6 הרי מקרא מפורש נאמר בזה (שם בה לז-לח) 'וַעֲשִׂיתָ אֵת נִרְתִּיָּה שֶׁבְעָה,

המשך ביאור למסכת מנחות ליום חמישי עמ' ב

1 סְמִיכָה, מַעֲשֵׂר בהמה שֶׁמִּקְדָּשׁ לְפָנָיו וְלֹא תִּחְרִי - שיכול לקדש גם
2 את הבהמה התשיעית והאחת עשרה, שכן התחדש במעשר בהמה,
3 שאם בשעה שהעביר את הבהמות לפניו ומנה אותן, קרא לבהמה
4 התשיעית או לבהמה האחת עשרה בשם 'עשירית', נתפסות גם הן
5 בקדושה, האם אינו דין שֶׁמַּעֲוֵן סְמִיכָה. תִּלְמוּד לומר, 'קִרְבָּנוּ וְלֹא
6 מַעֲשֵׂר'.
7 דרשה שלישית, 'קִרְבָּנוּ וְלֹא פֶּסַח', שאין קרבן פסח טעון סמיכה.
8 שֶׁיִּכּוֹל וְהָלֵא דִין הוּא, וְמָה קָרְבַּן שְׁלָמִים שְׂאִינוּ בְּצִוּוֵי שֶׁל עֲמוּד
9 וְהִבָּא' - שאין חיוב להביא שלמים, אלא הם באים בנדר או נדבה,
10 מַעֲוִינֵי סְמִיכָה, קָרְבַּן פֶּסַח שֶׁהוּא בְּעֲמוּד וְהִבָּא' - שחיבים להביא

7 וְהַעֲלָה אֵת נִרְתִּיָּהּ וְהֵאִיר אֶל עֶבֶר פְּנֵיהָ, וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֲתֻתֶיהָ וְהָב
8 מְהוֹר'. מתרצת הגמרא: לֹא נִצְרָכָא - לא הוצרך הכתוב להשמיענו
9 שיהיו של זהב, אֵלֶּא לְפִי נְרוֹת - למקום שהפתילה דולקת, סְלֶקָא
10 דְעֵתָךְ אֲמִינָא - היה עולה בדעתך לומר הואיל וּפִי נְרוֹת אֲשַׁחֲרִי
11 מְשַׁחַר - כיון שמקום שהפתילה דולקת משחיר, תִּתְוֹרָה חֶסֶה עַל
12 מְמוּנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל,

11 קָרְבַּן פֶּסַח, אֵינוּ דִין שֶׁמַּעֲוֵן סְמִיכָה. תִּלְמוּד לומר, 'קִרְבָּנוּ וְלֹא
12 פֶּסַח'.
13 מקשה הגמרא: אֵיכָא לְמִיפְרָךְ - אפשר לפרוך את הקל וחומר, שכן
14 מָה לְשָׁלָמִים שֶׁבֶן מַעֲוִינֵי הַבָּת נִסְכִּים וְתַנּוּפַת חוּה וְשׁוֹק, ולכן
15 הם טעונים סמיכה, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּכּוּר וּמַעֲשֵׂר וּפֶסַח, שֶׁאֵין בָּהֶם הַבָּת
16 נִסְכִּים וְלֹא תַנּוּפַת חוּה וְשׁוֹק, ולכן אינם טעונים סמיכה, ואם כן מדוע
17 צָרִיכִים לַמַּעַט זֹאת מִפְסוּקִים. מתרצת הגמרא: באמת אי אפשר היה
18 ללמוד מקל וחומר, ואין צריך למעט זאת מפסוקים, וְקָרְבַּא אֲסַמְכָתָא
19 בְּעֵלְמָא - הפסוקים הללו אינם אלא אסמכתא לדין זה.
20 מקשה הגמרא: אֵלֶּא